

Anmeldelser

Anders La Cour

***Frivillighedens logik og dens politik
– en analyse af den personrettede
frivillige sociale indsats og statens
frivillighedspolitik***

Nyt fra samfundsvidenskaberne 2014, 184 s.
ISBN 978-87-7683-046-5

Frivilligt arbejde, herunder frivilligt socialt arbejde, har i det seneste årti fået stærkt stigende politisk og sociokulturel opmærksomhed. Alene af den grund har Anders La Cour skrevet en vigtig bog, der kaster et kærdokument kritisk, analytisk blik på "Frivillighedens logik og dens politik". For arbejdslivsinteresserede læsere præsenterer bogen et indblik i en verden, der alt for længe har været ude af fokus: Den stadigt stigende del af vores liv, vi bruger på at arbejde "frivilligt". Med bogen kan vi lade os udfordre på kategorier i relation til arbejde og arbejdsliv, som vi til tider tager for givet: Hvad er arbejde for en størrelse? Hvad er forholdet mellem fagprofessionelt arbejde og ikke-faglært arbejde? Hvad er forholdet mellem lønnet og frivilligt arbejde?

La Cours hovedpointe er, at frivilligt socialt arbejde indeholder et potentiale for at forny velfærdsamfundet, der dog ikke er uden problemer og dilemmaer. Det frivillige sociale arbejde oplever i disse år et pres for professionalisering, der udfordrer forskellene mellem frivilligt og professionelt arbejde. En forskel, der udfordrer definitionen af velfærd og dermed også den måde, hvorpå velfærdsarbejde udføres, ledes og organiseres.

Udgangspunktet for bogens analyse er, at "den frivillige sociale indsats" ikke eksisterer i sig selv som et objektivt fænomen, men kun i kraft af hvem der iagttager den, og på hvilken

måde de italesætter den. Bogens indledende kapitel (kapitel 1) redegør således teoretisk for, hvordan forskellige positioner skelner mellem, hvad der betegner den frivillige sociale indsats, hvad der ikke gør, eller hvad der helt udelades. Den første del af bogen (kapitel 2-4) fokuserer på at vise, hvordan den frivillige sociale indsats kan forstås som en særlig omsorgspraksis med sin egen ret, mens den sidste del af bogen (kapitel 5 og 6) sætter fokus på, hvordan frivilligheden gøres til genstand for politisk iagttagelse, og dermed hvordan den bliver til en politisk strategi for fremtidens velfærdssamfund.

Kapitel 2 nuancerer distinktionen mellem formel og uformel omsorg, som er en af de grundlæggende distinktioner, der er med til at definere den frivillige sociale omsorg. Pointen er ikke den simple, at frivillig omsorg er mere uformel end professionel omsorg. Formel og uformel omsorg er vævet ind i hinanden både i den professionelle og den frivillige omsorg. Den frivillige omsorg kan være lige så organiseret og formaliseret som den professionelle og repræsentere lige så store dilemmaer mellem uformel og formel omsorg, herunder skelnen mellem arbejde og frivillighed. Pointen er, at den frivillige omsorg skelner mellem det formelle/det uformelle og arbejde/frivillighed på en anden måde, end den professionelle.

Denne pointe diskuteres i Kapitel 3 og 4 ved hjælp af fire cases. "Børns Voksenvenner", "Kontaktfamilier", "Patientstøtter" og "Besøgstjenester". Her argumenterer La Cour for, at frivilligheden i udgangspunktet er formaliseret, i kraft af at den foregår inden for nogle organisatoriske rammer og beslutninger, der sætter de formelle betingelser for frivilligheden. Men den har også en stærk uformel side. Den frivillige definerer i

høj grad selv, hvad der er meningsfuld omsorg i samspillet med modtageren og parerer ikke blot ordrer fra organisationen. La Cour fremstiller dette som et centralt "paradoks" i den frivillige logik. Både for den frivillige selv og for de muligheder og begrænsninger organisationen har for at organisere og lede den frivilliges indsats. Den frivillige organisation har et særligt behov for at gøre opmærksom på sig selv og dens beslutninger som værende relevante for frivillighedens logik, og samtidig give den frivillige tilstrækkeligt frihed til selv at definere denne. Lykkes dette, kan der i følge La Cour skabes en særlig autenticitet, der kan kvalificere den frivillige omsorg. Lykkes det ikke, mister organisationen den frivilliges opmærksomhed og loyalitet.

I bogens sidste del (kapitel 5 og 6) tager La Cour fat på sit andet ærinde: At belyse hvordan frivilligheden iagttages og forsøges reguleret af det politiske system. Først præsenteres Luhmanns magtforståelse som en teoretisk ramme for at analysere, hvordan det politiske system regulerer de frivillige organisationer gennem politisk kommunikation (kapitel 5). Det gøres f.eks. ved at udvikle et sprog og en række styringsværktøjer (f.eks. tilskudssystemer), der inviterer de frivillige organisationer til at udvikle sig i den retning, politikerne ønsker.

I kapitel 6 tager La Cour denne politiske udvikling op til kritisk diskussion. Her argumenterer La Cour for, at frivillighedspolitikken indeholder et magtmæssigt paradoks. På den ene side anerkender staten kvaliteten af en frivillig, ustyret omsorg, der ligger uden for statens virkeområde. På den anden side søger staten at styre denne omsorg ved at invitere den indenfor i statens styringsunivers. Konsekvensen af dette er i følge La Cour en "splittet politik", som fremstil-

les af La Cour som en "blindgyde". Derfor ender La Cour bogen med en opfordring: Det frivillige skal inviteres inden for ved hjælp af en reflektiv styring, der anerkender frivillighedens særegenhed. Han peger her på syv områder, hvor den nuværende frivillighedspolitik bør ændres. La Cour erkender afslutningsvis, at bogen stiller flere spørgsmål, end den giver svar. Han opfordrer i stedet til en fortsat søgen efter svar på de mange spørgsmål, frivillighedens indtog i velfærdssamfundet afstedkommer.

Som nævnt indledningsvist har La Cour skrevet en vigtig bog, der udmærker sig ved at tage grundlæggende fat på at forstå frivilligheden på dets egne præmisser. Selvom La Cours teoretiske tilgang kan være lidt svær at følge, hvis ikke man er bekendt med det Luhmannske teoriunivers, den bygger på, er den en styrke for bogens praktiske relevans. "Frivillighed" som begreb og som politisk fænomen har om noget et behov for at blive dekonstrueret og kritisk analyseret, i forhold til dets politiske muligheder, begrænsninger og konsekvenser for fremtidens velfærdssamfund.

Desuden bidrager bogen til en nuanceret forståelse af forskellen mellem det professionelle og det frivillige arbejde. La Cour viser, hvordan studiet af frivilligt socialt arbejde bidrager til en bedre forståelse af socialt arbejde i det hele taget, og til hvordan dette kan organiseres på nye måder. I en arbejdslivssammenhæng giver bogen, som nævnt indledningsvist, anledning til en sund refleksion over, hvad frivillighed kan lære os om arbejde.

Anmeldt af **Jesper Schlamovitz**, adjunkt, ph.d., Roskilde Universitet, CBIT/Erhvervsøkonomi
e-mail: jesc@ruc.dk